Turun hovioikeus
Presidentti Timo Esko

Turussa 12 päivänä lokakuuta 2015

Asia: Eduskunnan lakivaliokunnan lausuntopyyntö 9.10.2015

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Turun hovioikeus on ennen laajennetun jatkokäsittelyluvan voimaantuloa tammikuussa 2015 antamassaan lausunnossa kiinnittänyt huomiota muun muassa niihin vaikutuksiin, joita järjestelmällä voisi olla hovioikeuden työmäärän kannalla. Hovioikeus esitti eri perusteisiin nojautuvia epäilyjä, joiden mukaan laajennettu jatkokäsittelylupajärjestelmä ei ainakaan lyhyellä tähtäimellä tulisi täyttämään hovioikeuksien työmäärän vähenemiseen kohdistuneista odotuksia.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi oikeudenkäymiskaaren 25 ja 25 a luvun sekä sotilasoikeudenkäyntilain 3 §:n muuttamisesta (HE 246/2014 vp) esitettiin, että jatkokäsittelylupajärjestelmän laajentamisesta saatavaa työnsäästöä on edelleen vaikea arvioida. Muun ohella hovioikeuksien työhön vaikuttavat myös ulkoiset tekijät, joita ei aina pystytä ennakoimaan.

Hovioikeus toteaa, että epävarmuuteen antaa aihetta varsinkin taloudellisesti merkittävien riita-asioiden tuleminen järjestelmän piiriin. Kun lupaharkinta niissäkin tapahtuu vain kirjallisen aineiston

perusteella, on lupaharkinta merkittävästi heikommalla pohjalla verrattuna pääkäsittelyn jälkeen tapahtuneeseen käräjäoikeuden tuomioharkintaan. Aiheellisten valitusten erottamisessa aiheellisista ei välttämättä onnistuttaisi ainakaan sillä tavoin työtä säästäen kuin järjestelmää suunnitellessa näytään odotetun. Sama koskee vakavampia rikosasioita[1].

Huomioon on otettava myös korkeimman oikeuden esittämä huoli siitä, että järjestelmä voi johtaa sen oikeustapausaineiston vähenemiseen, jonka käytettävissä oleminen on välttämätöntä korkeimman oikeuden toiminnalle ennakkopäätöstuomioistuimena. Hovioikeuksien tulee kyetä erottamaan ennakkopäätösaineistoa sisältävät asiat silloinkin, kun käräjäoikeuden ratkaisun lopputulos on sinänsä oikea.

Jatkokäsittelylupaharkinta on annettava kokeneitten hovioikeudenneuvosten tehtäväksi. Hovioikeuden ”portinvartijan” työ on vaativaa ja keskeisellä sijalla oikeusturvan saatavuuden kannalta. Jatkokäsittelylupaharkinnan luonteen vaativuutta osoittaa esimerkiksi uusi korkeimman oikeuden ennakkotapaus KKO 2015:70.

Vuosiksi 2013—2025 tehdyssä oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa arvioidaan, että lupajärjestelmän käyttöönotosta ja laajentamisesta olisi saatavissa 10-15 henkilötyövuoden eli noin 1 miljoonan euron vuosittainen säästö.

Hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2016 on puolestaan esitetty laajennetulla jatkokäsittelylupajärjestelmällä saavutettavan hovioikeuksissa heti vuoden 2016 alusta lukien sellainen tehokkuuden lisäys, jonka ansiosta hovioikeuksien määrärahoja voitaisiin vähentää kahdella miljoonalla eurolla[2]. Henkilötyövuosissa tämä merkitsisi 30 tuomarin ja esittelijän vähentämistä[3]. Mainittu 2 miljoonan euron suuruinen vähennys on lähes kolminkertainen oikeusministeriön talousarvioehdotukseen verrattuna.

Hovioikeudella ei ole, sen paremmin kuin oikeudenkäynnin uudistamisohjelman laatijoilla, oikeusministeriöllä tai valtiovarainministeriölläkään, tarkkaa laskelmaa siitä, millaisia säästöjä

[1] Hovioikeus kiinnittää huomiota myös siihen, että jatkokäsittelylupamenettely ei yleensäkään tuo työnsäästöä niissä asioissa, jotka kuuluvat luvan piiriin ja joissa lupa myönnetään. Näissä asioissa päinvastoin aiheutetaan moninkertaista työtä sen johdosta, että samaan asiaan joudutaan perehtymään useaan kertaan lähtien lupaharkinnasta ja päätyen tehdyn ratkaisun tarkastusvaiheeseen.

[2] Kuten korkeimman oikeuden presidentti Pauliine Koskelo on esittänyt lakivaliokunnalle 9.10.2015, on ilmeistä, että esitys rakentuu tältä osin virheellisille laskelmille ja oletuksille. Laskelma on virheellinen jo siksi, että jatkokäsittelylupajärjestelmän laajennus tulee sovellettaviksi vasta sellaisiin asioihin, jotka on käräjäoikeudessa ratkaistu voimaantuloajankohdan jälkeen. Turun hovioikeudessa on arvioitu, että tilanteeseen, jossa käsitellään vain uuden järjestelmän mukaisia juttuja, päästään ehkä ensi kesänä.

[3] Oikeusministeriön esitys ”Tuomioistuinten vuotta 2016 koskevien tulosneuvottelujen lähtökohdat”.

laajennetulla jatkokäsittelylupajärjestelmällä voidaan tulevaisuudessa saavuttaa.

Järjestelmä edellyttää tietysti hovioikeuden toimintatapojen kehittämistä. Tällaista kehittämistyötä tehdäänkin jatkuvasti. Erityisen tärkeää olisi kuitenkin, että ne tietotekniset ratkaisut ja parannukset, joita pitkään on luvattu hovioikeuksienkin työtä helpottamaan, lopulta saataisiin virheettöminä tuotantokäyttöön.

Perustuen hovioikeuden eri valmisteluelimissä tehtyyn työhön hovioikeus pitää joka tapauksessa selvänä, että laajennetun jatkokäsittelylupajärjestelmän avulla hovioikeudet eivät missään tapauksessa saavuta 2 milj. euron säästöjä vuonna 2016 eivätkä luultavasti koskaan myöhemminkään. Enimmillään säästöt voivat vuonna 2016 olla oikeusministeriön esittämässä 700 tuhannen euron suuruusluokassa.

Tämä lausunto on käsitelty Turun hovioikeuden johtoryhmässä 12.10.2015.

Timo Esko

hovioikeuden presidentti